

З ІСТОРІЇ АРХІВІВ ТА АРХІВНИХ ЗІБРАНЬ

УДК 930.25(477.82)"1939/1946"

В. М. ГИКА, О. Ф. КРАМАР*

ПЕРШІ КРОКИ АРХІВНОГО БУДІВНИТЦВА НА ВОЛИНІ

Висвітлено окремі аспекти історії становлення Державного архіву Волинської області на основі архівних документів і матеріалів, що зберігаються у його фондах.

Ключові слова: Волинський обласний Історичний архів; Польська держава; фонди архіву; архівні документи; комплектування архіву.

Історія архівної справи на Волині своїми витокami сягає глибини віків. З давніх часів у магістратах міст, церквах, монастирях, палацах і замках знаті накопичувались і зберігались нарративні, документальні, законодавчі матеріали, які фіксували соціально-економічне, політичне, культурне життя на Волинських землях у різні періоди їх історії.

Найдавнішими архівними установами Волині були відомчі архіви Луцького, Ковельського і Володимирського повітових судів.

З 1921 по 1939 роки територія західної Волині входила до складу Польської держави. Оскільки державних архівів на території Волині на той час не було, то фонди місцевих установ Ковельського, Володимирського і Луцького повітів були вивезені до центральних архівів Польщі, а частина з них зосередилась в діючих на той час установах.

Після входження західноукраїнських земель до складу СРСР відкривається нова сторінка в історії Волині. 15 листопада 1939 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила рішення про включення Західної України до складу УРСР. А вже 4 грудня 1939 року Президія Верховної Ради СРСР прийняла Указ про утворення Волинської області. На новоприєднаних землях негайно розпочалися перетворення, що мали на меті прискорено трансформувати соціально-економічний і державно-політичний устрій на зразок СРСР. Процес, який стисло визначають терміном “радянiзація”, охопив усі сфери життя Волинської області. Розпочалась заміна старого апарату влади на нову політичну

* *Гика Володимир Миколайович* – директор Державного архіву Волинської області.

Крамар Олена Федорівна – головний спеціаліст відділу організації і координації архівної справи та кадрів Державного архіву Волинської області.

© В. М. Гика, О. Ф. Крамар, 2013

систему радянського зразка. Зміни торкнулись і державних органів влади, в т. ч. і архівних установ. Так, уже в листопаді 1939 року на Волині було створено Архівний відділ УНКВС Волинської області і обласний архів (офіційна назва – Волинський обласний Історичний архів), який перебував у його підпорядкуванні.

Метою статті є висвітлення історії Державного архіву Волинської області на основі архівних документів і матеріалів, що зберігаються у його фондах. Прослідкувати процес становлення держархіву дають змогу насамперед документи фондів Р-66 “Архівний відділ виконкому Волинської обласної Ради народних депутатів”, 1939–1941, 1944–1988; Р-67 “Державний архів Волинської області”, 1939–1941, 1944–2009.

Документа, який би засвідчив факт створення архіву, на жаль, не збереглося, однак в архівних матеріалах згадується, що комплектування архіву розпочалось з листопада 1939 року. Здійснювалось воно на основі документальних матеріалів, що накопичувались в результаті діяльності державних інституцій, приватних підприємств та осіб.

Перше приміщення обласного Історичного архіву розташовувалось за адресою: місто Луцьк, вулиця Караїмська, 20. Під архівосховище було обладнано приміщення німецької Кірхи площею 650 м² з двома будівлями, що прилягали до нього. В одному приміщенні функціонував Архівний відділ і Луцький районний архів, в іншому розташовувались робочі кімнати обласного архіву.

Першим керівником архівного відділу НКВС Волинської області було призначено Сергія Яковича Штельмаха, першим директором обласного архіву – Миколу Никифоровича Гулого. Про кількість працівників на початках функціонування архівної установи інформують відомості нарахування заробітної плати працівникам обласного Історичного архіву. Так, згідно з вказаними документами, у березні 1940 року в архіві працювало 11 співробітників, у квітні – 16, у грудні уже 22 штатних працівники. Станом на березень у документі зазначені наступні посади: керівник, бухгалтер, завідувач господарством, технічний співробітник (2), співробітник (3), охоронець, двірник, прибиральниця. З квітня у списку працівників з’являється посада наукового працівника (її обіймає Петро Петрович Шаповальников), у липні – посада завідувача спец. частини (на цій посаді працює Ольга Федорівна Кукліна). Окрім цього, новопризначені на роботу впродовж року обіймали посади архівних працівників, охоронців¹. У фондах зберігся штатний розпис та списки співробітників установи на початок 1941 року. Аналіз документа засвідчує, що серед працюючих тут (їх 21) лише одна людина (Шаповальников П. П.) мала вищу освіту, 1 – середню, неповну середню – 13, молограмотних працювало 5, безграмотних – 1. У списку співробітників архіву станом на 24 березня 1941 р. уже значиться заступник директора архіву – Білий Микола Арсентійович². Слід зауважити, що достатньо повно у фондах архіву представлено документи

з особового складу – накази про прийняття на роботу та звільнення, трудові книжки, особові листки з обліку кадрів, автобіографії співробітників тощо.

Станом на 1940 рік структура установи складалася з таких підрозділів: відділ дореволюційних фондів (царського і польського періодів), відділ Жовтневої революції і соціалістичного будівництва, відділ секретних фондів, відділ науково-довідкової літератури та стіл довідок³.

Питання трудової дисципліни завжди було в полі зору керівництва архіву. В документах установи зберігся наказ директора Волинського обласного Історичного архіву М. Н. Гулого № 16 від 10 травня 1940 року, де було викладено правила внутрішнього трудового розпорядку, яких в обов'язковому порядку мали дотримуватись усі працівники. Вимоги, викладені в правилах, актуальні і нині. Це: вчасний прихід на роботу та завершення робочого дня; щоденне опечатування сховищ; заборона відчиняти сховище без відома директора у випадку виявлення зірваної печатки, обмежений вхід до архівосховищ (право на вхід мали лише власники спеціальних перепусток, підписаних директором архіву). Заслуговує на увагу одне з шістнадцяти правил розпорядку: працівник, котрий запізнився на роботу, без дозволу директора архіву до роботи не допускався⁴.

З перших днів організації архівних установ на Волині перед ними було поставлено завдання – зібрати в приміщення обласного архіву документи колишніх польських державних адміністративних органів, установ, політичних і суспільних організацій, які припинили свою діяльність у вересні 1939 року. Волинським облвиконкомом була видана постанова № 794 від 16 вересня 1940 року “Про охорону архівних матеріалів по м. Луцьку і районах Волинської області”, де було зазначено, що всі архіви та архівні матеріали установ і організацій колишньої Польської держави, а також архіви приватних осіб підлягають передачі Історичному архіву Волинської області. Згідно з цією постановою всі установи, організації, в приміщеннях яких знаходились архівні матеріали, були зобов'язані негайно повідомити про це Архівний Відділ УНКВС Волинської області, в районах – райвідділи УНКВС. До моменту вивозу архівних матеріалів установи та організації несли повну відповідальність за їх збереження. Заборонялось також переносити в інше місце або передавати будь-кому архівні матеріали без дозволу на це Архівного відділу УНКВС. Райвиконкоми та міські Ради були зобов'язані надати відповідні приміщення під райміськархіви, вжити заходів щодо виявлення та збереження в міськрайархівах архівних документів, укомплектувати ці установи кваліфікованими кадрами. Виходячи з поставлених завдань, працівники архівів виконували функції інспекторів: вони виявляли архівні матеріали в установах і доправляли їх до обласного архіву.

Обласні архіви від самого початку своєї діяльності чітко виконували завдання, поставлені архівним відділом НКВС УРСР. Низка директивних листів, надісланих цим органом, свідчить про його контроль та науково-методичне керівництво обласними архівними установами. Серед збережених у держархіві області документів – лист помічника Народного комісара Внутрішніх справ УРСР про необхідність, в першу чергу, зосередити всі архівні матеріали в обласному Історичному архіві і одночасно розпочати впорядкування та розробку найважливіших документів відповідно до надісланих рекомендацій. В іншому листі, що надійшов з Києва у червні 1940 року, перед архівними установами області було поставлено завдання негайно розпочати виявлення документів про революційний рух у 1905–1907 роках на Волині. Особливу увагу потрібно було зосередити на документах про селянський (аграрний) революційний рух, демонстрації, страйки і збройні виступи у містах та селах. Виявлені матеріали мали бути надіслані до архівного відділу НКВС УРСР до 1 липня 1940 року⁵.

Для допомоги у практичній роботі Київ регулярно забезпечував архівні установи методичною літературою. Станом на 1 січня 1940 року в архіви Західних областей і у Волинський обласний Історичний архів, зокрема, надійшли: “Правила систематизації архівних матеріалів”, “Правила ревізії наявності і стану архівних матеріалів”, “Правила роботи районних архівів”, “Правила обліку архівних матеріалів”, в лютому цього ж року – Інструкція з обліку публікацій архівних матеріалів, складена в додаток до “Правил обліку архівних матеріалів” від 25 червня 1936 року⁶.

Документи архіву свідчать, що з перших місяців своєї діяльності про виконану роботу обласний архів звітував у Київ. Так, у фондах архіву є лист з архівного відділу НКВС УРСР, в якому наголошувалось на тому, щоб у звіті Волинського обласного Історичного архіву за I півріччя 1940 року обов’язково висвітлити проведену роботу з питань: комплектування архівів, обліку та ревізії архівних матеріалів, технічного впорядкування документів, використання архівних матеріалів (тематика публікацій, кількість дослідників, основні теми їх досліджень), організації архівної мережі в районах. Особлива увага приділялась також вирішенню кадрових питань та матеріально-технічних проблем архівних установ області⁷. Серед документів архіву знаходимо також звіт про роботу з упорядкування та розробки архівних матеріалів секретних фондів у Волинському обласному Історичному архіві станом на 31 липня 1940 року⁸.

Проаналізувавши звіт про роботу архівних установ Волинської області за I півріччя 1940 року, архівний відділ НКВС УРСР 17 серпня 1940 року надіслав на ім’я керівника архівного відділу УНКВС Волинської області С. Я. Штельмаха лист, в якому було зазначено, що в по-

дальшій роботі першочерговими для архівістів Волині є такі завдання: завершити відбір із загальних архівних документів секретних фондів та провести їх розробку; закінчити формування у II кварталі 1940 року районних архівів; для підвищення кваліфікації архівістів організувати гурток технімуму, де вивчити з працівниками основні правила роботи з архівними фондами; доукомплектувати архівні установи науковими працівниками. Серед документів є також лист Головного архівного управління від 5 серпня 1940 року із вказівкою забезпечити приймання книг актових записів населення у державні архіви від Відділів реєстрації актів громадянського стану. Зберігся документ, надісланий НКВС УРСР 18 жовтня 1942 року, з вказівкою обласним архівним установам негайно прийняти архівні матеріали колишніх польських судів від відділів юстиції⁹.

Документи свідчать, що станом на 12 жовтня 1940 року в архівних установах Волині вже функціонували експертно-перевірні комісії. До складу ЕПК обласного архіву на той час входили: Гулий М.Н.(голова), Кукліна О. Ф., Шаповальников П. П. У документах зазначено, що члени ЕПК облархіву Гулий М. Н. і Кукліна О. Ф. входили також до складу ЕПК архівного відділу. Таке дублювання пояснювалось недостатньою кількістю наукових працівників¹⁰. Однак науково-технічної обробки документів, як такої, в 1939–1941 роках в архіві майже не здійснювалось. Велику кількість документів було систематизовано по фондах, проте описи не склались. Причиною такої ситуації була надзвичайна зайнятість архівістів збором документів, вони поспішали виявити їх в приміщеннях польських установ, щоб запобігти втраті.

Архівне Управління НКВС УРСР тримало на контролі питання збереження документів колишніх польських установ у західних областях УРСР. Пропонувалось посилити контроль щодо збереження документальних матеріалів і у випадку незаконного їх знищення притягувати винних до кримінальної відповідальності. Крім того, передбачалось у найкоротші терміни (II півріччя 1940 року) прийняти всі архіви колишніх польських установ в обласні та районні архіви¹¹.

Як результат праці архівістів, на кінець 1939 – початок 1940 року до архіву було передано матеріали від фондоутворювачів з колишніх воєводських, повітових і міських установ.

Одними з перших надійшли до Волинського обласного Історичного архіву і були сформовані фонди: “Волинського воєводського управління державної поліції 1919–1939 рр.”, “Обласної Волинської поліції 1920–1939рр.”, “Луцького окружного суду 1919–1939 рр.”; “Прокуратури Луцького окружного Суду 1920–1939 рр.”; “Луцького міського магістрату 1920–1939рр.”; колишніх польських тюрем (Луцької, Ковельської 1919–1939 рр.), “Волинського окружного земельного управління 1920–1933 рр.”, “Волинської окружної дирекції державних лісів

1920–1939 рр.”, нотаріальних контор. Крім вказаних, до архіву надходили також документи за 1793–1917 роки – періоду перебування Волині в складі царської Росії.

У результаті проведеної роботи станом на червень 1941 року в архіві налічувалось 63 фонди, що становило 1 331088 од.зб. і 2756 кг розсипу, які містили в собі документи 1597–1941 років¹². В цьому ж році архів перейменовано на Державний архів Волинської області.

У червні 1941 року територія Волинської області була окупована військами нацистської Німеччини. До Луцька німецькі війська увійшли 25 червня 1941 року. Евакуювати архів не вдалось. Документи потрапили до рук окупантів.

У травні 1942 року архів передано у розпорядження Луцького окружного комісара Лінднера. Згідно з документами, саме за його вказівкою вивозились та відправлялись до Німеччини та Польщі (до Варшави) документальні матеріали Державного архіву Волинської області¹³.

Згодом в Архіві давніх актів у Варшаві було виявлено ряд документів XVIII–XX ст., що стосувались історії Волині: матеріали Володимирського, Ковельського, Луцького міських магістратів, повітових судів, церковні книги Володимир-Волинського, Ковельського, Луцького повітів, а також документи Олицької міської ратуші, Волинського воєводського управління держполіції тощо¹⁴. Ці матеріали, очевидно, були вивезені німцями до Варшави в роки війни.

5 лютого 1944 року частини Радянської Армії визволили Луцьк від окупантів. За роки війни архів зазнав величезних втрат. За період окупації було знищено значну частину документів, спалено багато книг. Окремі матеріали з фондів архіву свідчать про жахливий стан, в якому перебували документи, що вціліли. 8 березня 1944 року в Луцьку була організована комісія, яка після обстеження склала акт про стан приміщень архівного відділу і обласного архіву, а також документальних матеріалів, які там знаходились. В акті зазначено, що після бомбардування Луцька будівля архіву (колишньої Кірхи) була пошкоджена, зовні мала сліди від осколків бомби, особливо з північно-східного боку, де бомба розірвалась біля самого приміщення. Вибито скло з вікон будівлі, дах пошкоджений у декількох місцях, багато слідів від осколків на фасаді і особливо дзвіниці. Згідно з актом всі документи перебували під загрозою неминучої загибелі – знаходились на стелажах, розсипані, перемішані, вкриті шаром штукатурки і битого скла. Значна частина їх була розкидана по підлозі і звалена на купу, документи були в бруді, що утворився з штукатурки та талого снігу, яким було засипане приміщення. Майно архіву (шафи, полиці, друкарські машинки) також було пошкоджене. За документами архіву, під час окупації Луцька німцями знищено та пограбовано архівного майна на суму 75 000 крб¹⁵.

За роки війни було знищено і пограбовано переважну більшість документальних матеріалів обласного архіву. Архівні документи свідчать, що втрати становили 1 млн. 163 тис. 947 одиниць зберігання, а також 9071 примірників друкованих видань з архівної бібліотеки¹⁶.

У березні 1944 року архів відновив свою діяльність. Перед архівістами були поставлені першочергові завдання: звільнити приміщення і документальні матеріали від бруду, вологості і сміття; відремонтувати приміщення; хоча б частково відновити пошкоджені фонди; систематизувати документи, що знаходились у розсіпу; накопичувати в архіві документи, що відклались в Луцьку за період війни; вживати заходів щодо збереження і збору документів у звільнених від німців районах та організації міських і районних архівів; забезпечити обласний архів необхідним інвентарем, протипожежними засобами¹⁷.

Робота архівних установ розпочалась зі складання актів про збитки, заподіяні німцями документальним матеріалам області. Впродовж 1944–1945 рр. було взято на облік 58 установ м. Луцька і 28 районних архівних відділів, які стали першими джерелами комплектування фондів обласного архіву.

На підставі документів, станом на кінець березня 1944 року в архіві вже працювало 14 осіб, на кінець квітня – 19, на 1 жовтня – 20 (з 25 відповідно до штатного розпису)¹⁸. Питання підбору кадрів, обізнаних із специфікою архівної роботи, було важливим для керівництва архіву. Із архівістів, що працювали до війни, поновились на роботі лише дві людини: старший науковий співробітник П. П. Шаповальников і охоронець К. В. Костецький. Останній залишався при німцях на посаді сторожа архіву і був свідком жахливого ставлення окупантів до архівних документів та неодноразового вивезення архівних матеріалів на вантажівках з архіву¹⁹.

Упродовж року приміщення архіву було очищено від бруду і сміття та відремонтовано, зашклені і відремонтовані вікна, розібрані по фондах документи, які вже почали псуватись від надмірної вологості. З метою протипожежної безпеки для архіву придбано 4 вогнегасники, встановлено 4 бочки з водою, ящики з піском (13м³). Для опалення приміщення заготовлено дрова.

За цей період в архів надійшло 55857 од.зб. із установ обласного центру і районів – залишки зіпсованих і пограбованих німцями фондів. Серед них – документи періоду Великої Вітчизняної війни: з Луцька – 17859 од.зб., із районів – 167 од.зб.²⁰ Окрім документів на паперовій основі, в архів надійшло 4008 фотонегативів, близько 4000 фотопозитивів, 132 коробки окремих частин кінофільмів, 30 000 карток картопки з обліку населення²¹.

Збір документів відбувався у надзвичайно складних умовах: тривала війна, неодноразовими були нальоти на Луцьк ворожих літаків

(останній наліт був 6 серпня 1944 року), не вистачало транспорту для перевезення документів.

Таким чином, на кінець 1944 року фонди архіву склались із документальних матеріалів, що залишились в архіві після відступу німців, та матеріалів, зібраних в архіві впродовж 1944 року.

У 1944 році відбувалося фондування справ та їх облік в середині фонду. Як свідчать документи, було впорядковано і повністю обліковано всі фонди періоду Великої Вітчизняної війни. Розпочато і проведено розробку та використання вказаних фондів в оперативних цілях. Першочергово розроблялись фонди “Луцька міська управа” (1941–1944), “Луцький гебітскомісаріат” (1941–1944). У результаті проведеної роботи було складено 175 списків співробітників різних установ, що функціонували в період окупації, списки співробітників каральних і адміністративних органів цього періоду, співробітників поліції, жандармерії та ін. Всі дані передавались оперативним відділам УНКВС Волинської області²².

Працівниками архіву також було складено і передано в облвиконком списки районів і сільських рад області.

З документів, що були в розсіпу, розібрані, очищені від бруду, висушені і сформовані у справи матеріали фондів: “Луцький повітовий суд” (1919–1939), “Католицька духовна консисторія” (1597–1939), “Магістрат міста Луцька” (1919–1939), “Луцька міська управа” (1887–1919), “Луцьке повітове староство” (1919–1939), “Луцьке повітове земельне управління” (1919–1939), “Шкільний інспекторат” (1919–1939), “Дирекція державних лісів” (1919–1939), “Фінансова палата” (1919–1939), “Польська гімназія ім. Костюшка” (1918–1939), “Волинська воєводська поліція” (1920–1939), “Луцька повітова поліція” (1920–1939), фонди адвокатів Загурського, Черевка, низка радянських фондів 1939–1941 років. У результаті проведеної роботи на 1 січня 1945 року був складений список фондів Державного архіву Волинської області з вказаними номерами і назвами, крайніми датами документів. Згідно зі списком, в архіві на той момент налічувалось 52 фонди (у тому числі 14 – періоду Великої Вітчизняної війни) із загальною кількістю 612 657 од.зб. і 23500 кг розсіпу²³.

Ще у 1944 році відкрився читальний зал архіву. Першого року там працювало 27 дослідників (їм було видано 312 справ). Це були співробітники обласного історичного музею, технік-геодезист КЕЧ Луцького гарнізону, офіцери Червоної і Польської армій. Працював у читальному залі також військовий кореспондент прифронтової газети і московських газет М. М. Коряков. Ним була написана стаття за матеріалами архіву про Волинь і надрукована в газетах “Вечерняя Москва” і “Московский большевик” за 1944 рік²⁴.

У 1945 році, за документами архіву, в читальному залі працювало 24 дослідники, яким було видано 8215 справ. Основні теми їхніх досліджень: розвиток промисловості, сільського господарства, сиро-

винної бази Волині, меліорація, використання річок Волині в народно-господарських цілях; ряд дослідників опрацьовували матеріали щодо відбудови водопроводів, каналізаційних систем, житлової площі міст Ковеля, Луцька, Володимира-Волинського, відбудови транспорту та сільського господарства. Дослідники з обласного історичного музею вивчали матеріали про події Великої Вітчизняної війни на Волині. Також вивчались документи про знищення єврейського населення німецькими окупантами²⁵.

Довідкова робота у 1944 році велась у невеликих масштабах: на 1 жовтня було видано 90 довідок і копій документів за запитами установ та організацій. У 1945 році кількість виданих довідок становила 135²⁶.

Як свідчать матеріали фондів, у 1944 році працівники архіву поряд з вирішенням першочергових організаційних питань, займалися виявленням матеріалів з фондів архіву про партизанський рух на Волині, відбирали документи для республіканських та обласних виставок, перекладали з німецької мови газетні статті з антирадянським змістом²⁷. У 1945 році, відповідно до звіту архіву, архівістами були відібрані документальні матеріали для складання хронологічного довідника з історії Волинської області, складено довідник по містах, районних центрах, залізничних станціях Волині. Відібрано документи по 24 районах для складання довідника установ, що існували в області під час окупації, із зазначенням прізвищ їх керівників. Складено історичні довідки щодо пам'яток архітектури Волинської області міст Луцька, Ковеля, Володимира-Волинського. Підготовлено матеріали для довідника про поховання воїнів Червоної армії та мирного населення, які полягли у роки війни. У звіті йдеться також про підготовку трьох статей про збір документальних матеріалів на Волині після війни, які друкувались у "Радянській Волині" у поточному році²⁸.

Робота Державного архіву Волинської області у 1944 році була спрямована на збереження і накопичення документальних матеріалів в обласному архіві та деяких районних архівах, на часткову розробку матеріалів секретних фондів. Велика увага приділялась організації міських та районних архівів, що здійснити було нелегко з огляду на умови військового часу. У наступні повоєнні роки архів отримав можливість планомірно і систематично працювати над подальшим поповненням архівних фондів, впорядкуванням документів (тих, що збереглися і новоприйнятих), проведенням експертизи наукової і практичної цінності, організацією використання наявних матеріалів. У результаті планомірної роботи архівістів на 1 січня 1946 року в Державному архіві Волинської області вже налічувалося 305 фондів, що становило 641 633 одиниці зберігання²⁹.

Таким чином, документи фондів Державного архіву Волинської області дають можливість в деталях прослідкувати історію становлення архіву, перші кроки архівного будівництва, розвиток архівної галузі на

Волині в перші повоєнні роки. Окремі документи підтверджують уже відомі факти, інші – проливають світло на маловідомі сторінки історичного минулого Волині та її центральної архівної установи – Державного архіву Волинської області.

¹ Державний архів Волинської області (далі – Держархів Волинської обл.), ф. Р-67 Державний архів Волинської області, 1939–1941, 1944–2009, оп. 4, спр. 7, арк. 5, 9, 18, 36.

² Там само, оп. 1, спр. 11, арк. 1, 13.

³ Держархів Волинської обл., ф. Р-66, Архівний відділ виконкому Волинської обласної Ради народних депутатів”, 1939–1941, 1944–1988, оп. 4, спр. 35, арк. 2.

⁴ Держархів Волинської обл., ф. Р-67, оп. 4, спр. 1, арк. 16.

⁵ Держархів Волинської обл., ф. Р-66, оп. 2, спр. 8, арк. 30, 43.

⁶ Там само, арк. 7, 8.

⁷ Там само, арк. 32, 37, 38.

⁸ Там само, арк. 35.

⁹ Там само, арк. 44, 47, 62.

¹⁰ Там само, арк. 53, 59.

¹¹ Там само, арк. 10.

¹² Держархів Волинської обл., ф. Р-66, оп. 4, спр. 43, арк. 1, 2.

¹³ Там само, оп. 3, спр. 14, арк. 179.

¹⁴ Держархів Волинської обл., ф. Р-67, оп. 5, спр. 50, арк. 8–10.

¹⁵ Держархів Волинської обл., ф. Р-66, оп. 3, спр. 13, арк. 2.

¹⁶ Там само, спр. 14, арк. 179.

¹⁷ Там само, спр. 19, арк. 26.

¹⁸ Держархів Волинської обл., ф. Р-67, оп. 4, спр. 11, арк. 4, 5.

¹⁹ Держархів Волинської обл., ф. Р-66, оп. 3, спр. 19, арк. 25.

²⁰ Там само, арк. 28.

²¹ Там само, арк. 32.

²² Там само, арк. 33.

²³ Там само, арк. 8–9, 22–24.

²⁴ Там само, арк. 38.

²⁵ Держархів Волинської обл., ф. Р-67, оп. 1, спр. 21, арк. 1–2.

²⁶ Там само, оп. 2, спр. 6, арк. 8.

²⁷ Там само, оп. 1, спр. 19, арк. 7.

²⁸ Там само, спр. 21, арк. 2–3.

²⁹ Там само, спр. 35, арк. 5.

Освещены отдельные аспекты истории становления Государственного архива Волинской области на основании архивных документов и материалов, которые хранятся в его фондах.

Ключевые слова: Волинский областной Исторический архив; Польское государство; фонды архива; архивные документы; комплектование архива.

The article highlights some aspects of the development history of the State Archives of Volyn' Region on the basis of the archival documents, saved in its collections.

Keywords: the Volyn' Regional Historical Archives; the State of Poland; the collections of Archives; the archival documents; the acquisition.